

Коростенське надлісництво
Філії «Столичний лісовий офіс»
Державного спеціалізованого господарського підприємства
«Ліси України»

ІНФОРМАЦІЙНА ПАМ'ЯТКА
про наявність радіаційно забруднених територій на землях
Коростенського надлісництва

Шановні представники громади.

Коростенське надлісництво філії «Столичний лісовий офіс» розташоване на території Житомирської області, яка частково постраждала внаслідок аварії на Чорнобильській атомній електростанції у 1986 році. Незважаючи на те, що минуло майже чотири десятиліття з моменту катастрофи, на окремих ділянках лісового фонду надлісництва й досі зберігається підвищений рівень радіоактивного забруднення ґрунту ізотопами цезію-137 (^{137}Cs), стронцію-90 (Sr-90) та плутонію (Pu , атомний номер 94). Ці радіонукліди мають тривалий період напіврозпаду, що становить десятки років, тому радіаційна ситуація на забруднених територіях залишається небезпечною для здоров'я людини і потребує особливої уваги та обережності.

Відповідно до вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України, зокрема Принципу 2 Права працівників та умови працевлаштування (Критерію 2.3), а також згідно з вимогами національного законодавства України, керівництво Коростенського надлісництва зобов'язане інформувати всіх осіб, які перебувають на його території з робочими цілями, про наявність радіаційно забруднених ділянок, про потенційні ризики для здоров'я та про необхідні заходи безпеки. Ця інформаційна пам'ятка створена саме з цією метою – забезпечити вас достовірною та вичерпною інформацією про радіаційну обстановку на території надлісництва та допомогти уникнути небезпечних ситуацій.

Хочемо особливо наголосити, що господарська діяльність на найбільш забруднених ділянках надлісництва категорично заборонена відповідно до законодавства України, і жодні лісогосподарські або лісозаготівельні роботи на цих територіях не проводяться і не плануються. Ваша безпосередня робота як підрядника здійснюється виключно на територіях з безпечним рівнем радіаційного фону, де проведення робіт дозволено санітарними нормами та не становить загрози для здоров'я. Однак існує інший важливий аспект, про який ми маємо вас попередити.

УВ
Філія «Столичний лісовий офіс»
№1912/40.1.11-2026 від 02.02.2026
КЕП: БЛЯВСЬКИЙ А. Г. 02.02.2026 14:25
5E984D526F82F38F040000008EC600129954706

1.Збір грибів, ягід та інших недеревинних лісових ресурсів

Головна небезпека для осіб, які працюють на території Коростенського надлісництва, полягає не у виконанні безпосередніх робочих обов'язків, а у можливості випадкового або навмисного збору грибів, ягід, лікарських рослин та інших недеревинних лісових ресурсів на радіаційно забруднених ділянках. Практика показує, що працівники та підрядники, які виконують роботи на дозволених територіях надлісництва, нерідко під час обідніх перерв або після завершення робочого дня вирушають у ліс для збору грибів чи ягід, не підозрюючи про те, що можуть випадково потрапити на радіаційно забруднену територію.

Ця ситуація є надзвичайно небезпечною з кількох причин. По-перше, зовні радіаційно забруднені ділянки лісу нічим не відрізняються від чистих територій – там також ростуть дерева, квіти, гриби та ягоди, немає жодних видимих ознак радіаційного забруднення, відсутній запах чи інші відчутні ознаки небезпеки. Радіоактивне випромінювання є абсолютно невидимим, безбарвним та не має запаху, тому людина не може визначити наявність/рівень радіації без спеціальних приладів. По-друге, гриби, ягоди та інші рослини, які ростуть на забруднених ґрунтах, мають властивість накопичувати радіонукліди у своїх тканинах, причому концентрація радіоактивних речовин у плодових тілах може у десятки та сотні разів перевищувати вміст цих речовин у ґрунті.

Особливу небезпеку становлять гриби, оскільки їхня грибниця проникає глибоко у ґрунт і активно поглинає з нього радіонукліди, концентруючи їх у плодових тілах. Деякі види грибів, зокрема маслюки, польські гриби, підберезники та моховики, є особливо активними накопичувачами цезію-137. Навіть якщо гриб виріс на ділянці з відносно невисоким рівнем забруднення ґрунту, вміст радіоактивних речовин у ньому може перевищувати допустимі норми у кілька разів. Споживання таких грибів у їжу призводить до внутрішнього опромінення організму, що є набагато небезпечнішим за зовнішнє опромінення, оскільки радіонукліди потрапляють безпосередньо у травний тракт, а згодом – у кров та внутрішні органи, де вони продовжують випромінювати радіацію протягом тривалого часу.

Ягоди також здатні накопичувати радіонукліди, хоча і меншою мірою порівняно з грибами. Особливу увагу слід звернути на журавлину та чорницю, які ростуть у вологих місцях і на торф'яних ґрунтах, де концентрація радіонуклідів може бути підвищеною через особливості міграції цих речовин у водно-болотних екосистемах. Лікарські рослини, кора дерев, березовий сік – усі ці ресурси також можуть містити радіоактивні речовини, якщо вони зібрані на забруднених територіях.

Важливо розуміти, що радіоактивне забруднення лісів має так званий «мозаїчний», тобто нерівномірний характер розміщення – це означає, що навіть у межах одного лісового кварталу можуть бути як відносно чисті ділянки, так і зони з високим рівнем радіації. Така нерівномірність забруднення пояснюється особливостями випадання радіоактивних опадів у 1986 році, які залежали від напрямку вітру, інтенсивності дощів, рельєфу місцевості та типу ґрунтів. Через цю мозаїчність людина може зайти з безпечної території на небезпечну, навіть

не помітивши цього переходу, адже жодних видимих меж між цими ділянками не існує.

2. Правові основи регулювання радіаційної безпеки

Радіаційна безпека населення та працівників на територіях, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, регулюється системою законодавчих та нормативних актів України. Основним документом є Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», прийнятий у 1991 році та неодноразово доповнений. Цей Закон встановлює класифікацію територій за рівнем радіоактивного забруднення, визначає правовий режим кожної зони, встановлює обмеження на види господарської діяльності та регламентує права громадян, які проживають або працюють на забруднених територіях.

Згідно з цим Законом, уся територія, що постраждала від Чорнобильської катастрофи, поділяється на чотири зони залежно від щільності забруднення ґрунту радіонуклідами та розрахункової дози опромінення населення.

△ Перша зона – це зона відчуження, територія, з якої було проведено евакуацію населення безпосередньо після аварії у 1986 році. Доступ на цю територію суворо обмежений, будь-яка господарська діяльність заборонена, перебування людей допускається лише за спеціальними дозволами для здійснення робіт з ліквідації наслідків аварії, наукових досліджень або технічного обслуговування об'єктів. На території Коростенського надлісництва зони відчуження немає, проте є інші зони, які також вимагають особливої уваги.

△ Друга зона – зона безумовного (обов'язкового) відселення – це територія з високим рівнем радіоактивного забруднення, де щільність забруднення ґрунту ізотопами цезію-137 становить від 15,0 Кюрі на квадратний кілометр і вище, або стронцію-90 від 3,0 Кюрі на квадратний кілометр і вище, або плутонію від 0,1 Кюрі на квадратний кілометр і вище. У цій зоні проживання населення заборонене, а господарська діяльність дозволяється лише у виняткових випадках та за спеціальними дозволами з дотриманням суворих вимог радіаційної безпеки. На території Коростенського надлісництва є окремі лісові квартали, які потрапляють до цієї зони, і будь-яка діяльність на цих ділянках, включаючи лісогосподарські роботи та збір лісових ресурсів, категорично заборонена.

△ Третя зона – зона гарантованого добровільного відселення – характеризується щільністю забруднення ґрунту ізотопами цезію-137 від 5,0 до 15,0 Кюрі на квадратний кілометр, або стронцію-90 від 0,15 до 3,0 Кюрі на квадратний кілометр, або плутонію від 0,01 до 0,1 Кюрі на квадратний кілометр. У цій зоні проживання дозволяється, але мешканці мають право на державну підтримку для добровільного переселення в інші регіони. Господарська діяльність у цій зоні дозволена, але з певними обмеженнями та за умови дотримання спеціальних вимог щодо радіаційної безпеки. На території Коростенського надлісництва є значні площі, які належать до третьої зони. Хоча лісогосподарські роботи на цих територіях дозволені, збір грибів, ягід та інших недеревинних лісових ресурсів суворо регламентується, а деякі види продукції

лісу взагалі заборонені до заготівлі через високу ймовірність перевищення допустимих норм вмісту радіонуклідів.

△ Четверта зона – зона посиленого радіоекологічного контролю – включає території з щільністю забруднення ґрунту ізотопами цезію-137 від 1,0 до 5,0 Кюрі на квадратний кілометр, або стронцію-90 від 0,02 до 0,15 Кюрі на квадратний кілометр, або плутонію від 0,005 до 0,01 Кюрі на квадратний кілометр. У цій зоні проживання та господарська діяльність дозволяються за умови здійснення систематичного радіоекологічного моніторингу та дотримання певних обмежень. Збір грибів та ягід на цих територіях дозволяється, але вся продукція підлягає обов'язковому дозиметричному контролю перед споживанням або реалізацією. Значна частина земель Коростенського надлісництва належить саме до четвертої зони.

Важливо розуміти, що межі між цими зонами не завжди чітко позначені на місцевості. Хоча в офіційних документах та на картах ці межі проведені по кварталах лісового фонду, насправді радіоактивне забруднення має дуже складний, мозаїчний характер розподілу. В середині одного кварталу можуть бути як ділянки з відносно низьким рівнем радіації, так і «плями» з високою концентрацією радіонуклідів. Такі небезпечні ділянки зазвичай пов'язані з особливостями рельєфу, типом ґрунту, характером рослинності або мікрокліматичними умовами, які сприяли концентрації радіоактивних опадів у певних місцях. Наприклад, у низинах, де збирається волога, або на узліссях, де повнота деревостану змінюється, концентрація радіонуклідів може бути значно вищою, ніж на сусідніх ділянках.

3. Радіаційно забруднені квартали на території Коростенського надлісництва

УВАГА! Наведена нижче інформація є життєво важливою для вашої безпеки. Просимо уважно ознайомитися з переліком радіаційно забруднених кварталів і НІ ЗА ЯКИХ ОБСТАВИН не здійснювати збір грибів, ягід, лікарських рослин або будь-яких інших лісових ресурсів на цих територіях!

На території Коростенського надлісництва офіційно виявлено та задокументовано радіаційне забруднення у шести лісництвах. Нижче наведено детальну інформацію про кожне з цих лісництв та конкретні квартали, де зафіксовано підвищений рівень радіації. Ця інформація базується на результатах багаторічного радіоекологічного моніторингу, який проводиться спеціалізованими установами з використанням сучасного дозиметричного обладнання та лабораторних методів аналізу. Дані періодично оновлюються, але загальна картина радіаційного забруднення залишається стабільною через довгий період напіврозпаду основних радіонуклідів.

Назва лісництва	Квартали із забрудненням 10-15 Кі/км ²	Квартали із забрудненням 15,1-30 Кі/км ² (найбільш небезпечні!)
Степанівське лісництво	Квартали: 16, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28	-
Бовсунівське лісництво	Квартали: 2, 37	Квартали: 3, 8, 33, 36
Липниківське лісництво	Квартали: 7, 9	Квартал: 8
Лугинське лісництво	Квартали: 60, 67, 68, 100	Квартали: 39, 77, 78
Почанське (Липницьке) лісництво	Квартал: 51	Квартали: 48, 52
Бехівське лісництво	Квартали: 62, 95, 97, 98	-

Звертаємо вашу особливу увагу на квартали з рівнем забруднення 15,1-30 Кюрі на квадратний кілометр, виділені в таблиці червоним кольором. Ці території належать до зони безумовного відселення і є **НАЙБІЛЬШ НЕБЕЗПЕЧНИМИ** для перебування людей. На цих ділянках категорично заборонено не лише збирати гриби чи ягоди, але й навіть просто знаходитися без крайньої необхідності. Якщо ви з будь-якої причини опинилися на одній з цих територій, негайно залиште її найкоротшим шляхом і повідомте керівництво надлісництва про випадок.

Квартали з рівнем забруднення 10-15 Кюрі на квадратний кілометр також становлять серйозну небезпеку, хоча вона дещо менша порівняно з попередньою категорією. На цих територіях господарська діяльність обмежена, а збір лісових недеревинних ресурсів дозволяється лише певних видів і лише за умови обов'язкового дозиметричного контролю продукції перед її споживанням. Однак ми наполегливо рекомендуємо взагалі утримуватися від відвідування цих кварталів у особистих цілях.

Важливо розуміти, що вказані у таблиці номери кварталів – це офіційна інформація, отримана в результаті систематичних вимірювань радіаційного фону та лабораторних досліджень проб ґрунту. Кожен квартал має площу приблизно 100-200 гектарів, тож навіть один забруднений квартал – це значна територія лісу. Крім того, як вже зазначалося раніше, забруднення має мозаїчний характер, тому в сусідніх кварталах, які офіційно не включені до переліку забруднених, також можуть траплятися локальні ділянки з підвищеним рівнем радіації.

4. Вплив радіації на здоров'я людини та наслідки споживання забрудненої продукції

Радіоактивне опромінення людини може відбуватися двома шляхами – зовнішнім та внутрішнім. Зовнішнє опромінення виникає, коли людина перебуває на забрудненій території і підлягає впливу гамма-випромінювання від радіонуклідів, що знаходяться в ґрунті, рослинності та повітрі.

випромінювання проникає крізь одяг і шкіру людини, досягаючи внутрішніх органів та тканин. Інтенсивність зовнішнього опромінення залежить від щільності радіоактивного забруднення території та тривалості перебування на ній. На територіях з високим рівнем забруднення навіть короткочасне перебування може призвести до отримання значної дози радіації.

Однак набагато небезпечнішим є внутрішнє опромінення, яке виникає при потраплянні радіоактивних речовин всередину організму з їжею, водою або через органи дихання. Коли людина споживає гриби, ягоди або інші продукти, зібрані на радіаційно забруднених територіях, радіонукліди потрапляють у травний тракт, а потім всмоктуються в кров та розносяться по всьому організму. Різні радіонукліди мають властивість накопичуватися в певних органах: цезій-137 рівномірно розподіляється по всьому організму, але особливо концентрується в м'язах; стронцій-90 накопичується в кістковій тканині, замінюючи кальцій; йод-131 (хоча його період напіврозпаду короткий і він вже практично відсутній) накопичувався в щитовидній залозі. Перебуваючи всередині організму, ці радіонукліди постійно опромінюють оточуючі тканини, завдаючи їм пошкоджень на клітинному та молекулярному рівні.

Наслідки опромінення можуть бути як гострими, так і віддаленими. Гострі ефекти виникають при отриманні високої дози радіації за короткий проміжок часу і можуть проявлятися у вигляді променевої хвороби, симптомами якої є нудота, блювання, слабкість, зниження імунітету, ушкодження кровоносної системи. Однак для виникнення гострої променевої хвороби потрібні дуже великі дози опромінення, які на територіях, доступних для відвідування, практично неможливо отримати навіть при тривалому перебуванні. Набагато актуальнішими є віддалені наслідки хронічного опромінення малими дозами, які накопичуються протягом багатьох місяців та років.

Головна небезпека хронічного опромінення полягає в підвищенні ризику розвитку онкологічних захворювань. Радіація пошкоджує ДНК клітин, що може призвести до мутацій та неконтрольованого ділення клітин, тобто до виникнення злоякісних пухлин. Особливо чутливими до радіації є клітини кровоносної системи, щитовидної залози, молочних залоз, легенів та органів травлення. Онкологічні захворювання можуть проявитися через багато років після опромінення – період латентності може становити від 5 до 30 років. Крім ракових захворювань, хронічне опромінення може спричинити зниження імунітету, що робить організм більш вразливим до інфекційних захворювань, призводити до передчасного старіння, викликати катаракту (помутніння кришталика ока), порушувати функції серцево-судинної системи та репродуктивної системи.

Особливу увагу слід звернути на те, що діти та вагітні жінки є найбільш чутливими до дії радіації. Клітини, що активно діляться, зокрема клітини ембріона та дитячого організму, найбільше страждають від радіаційного впливу. Споживання радіоактивно забруднених продуктів вагітними жінками може призвести до ураження плода, порушення його розвитку, виникнення вроджених аномалій. У дітей радіаційне опромінення значно підвищує ризик розвитку лейкемії та раку щитовидної залози.

5. Рекомендації щодо безпечної поведінки на території надлісництва

Зважаючи на викладену вище інформацію про наявність радіаційно забруднених територій на землях Коростенського надлісництва філії «Столичний лісовий офіс» та серйозні ризики для здоров'я, які несе опромінення, ми наполегливо рекомендуємо всім працівникам громадянам та підрядникам дотримуватися наступних правил безпечної поведінки. По-перше, категорично утримуйтеся від збору грибів, ягід, лікарських рослин, березового соку або будь-яких інших лісових ресурсів на території надлісництва, особливо в тих лісництвах, де офіційно задокументовано радіаційне забруднення. Навіть якщо ви збираєте гриби чи ягоди на ділянці, яка не входить до переліку забруднених кварталів, ви не можете бути впевнені в радіаційній безпеці зібраної продукції без спеціального дозиметричного контролю.

Якщо ви все ж таки вирішили збирати гриби або ягоди на території надлісництва, обов'язково перед споживанням або передачею іншим особам здайте зібрану продукцію на дозиметричний контроль. У Коростенському надлісництві та в районних центрах Житомирської області функціонують пункти дозиметричного контролю, де можна безкоштовно перевірити вміст радіонуклідів у продуктах. Ніколи не споживайте та не передавайте іншим людям гриби, ягоди чи інші лісові ресурси, зібрані на території надлісництва, без попереднього дозиметричного контролю – це може становити серйозну загрозу для здоров'я та життя.

Під час виконання своїх робочих обов'язків на території надлісництва уважно стежте за своїм місцезнаходженням і не заходьте в квартали, вказані в таблиці радіаційно забруднених територій. Якщо ви помітили аншлаги, таблички або інші знаки, що попереджають про радіаційну небезпеку, негайно залиште цю територію. Якщо ви випадково опинилися на радіаційно забрудненій ділянці, не панікуйте – короткочасне перебування на таких територіях не призведе до гострого променевого ураження, але якомога швидше залиште цю ділянку найкоротшим шляхом. Після виходу з потенційно небезпечної території по можливості прийміть душ та змініть одяг.

Не споживайте їжу та не паліть цигарки під час перебування в лісі на території надлісництва, особливо якщо ви не впевнені в радіаційній безпеці ділянки. Радіоактивні частинки можуть осідати на руках, і при контакті рук з їжею або цигарками ці частинки можуть потрапити до організму. Завжди ретельно мийте руки перед прийомом їжі, навіть якщо ви працюєте на офіційно безпечній території. У разі виникнення питань щодо радіаційної безпеки певної ділянки або можливості збору лісових ресурсів, необхідно в обов'язковому порядку звертатися до помічника начальника надлісництва, як відповідальної посадової особи, з подальшим узгодженням відповідних дій з керівниками структурних підрозділів надлісництва. За потреби можуть залучатися фахівці відповідних служб для надання консультацій. Краще витратити час на з'ясування ситуації, ніж ризикувати своїм здоров'ям.

6. Контактна інформація для отримання додаткових роз'яснень

Якщо у вас виникли будь-які питання щодо радіаційної ситуації на території Коростенського надлісництва, щодо безпечності певних ділянок для перебування або щодо можливості збору недеревинних лісових ресурсів, ви завжди можете звернутися до відповідальних осіб надлісництва за роз'ясненнями та консультаціями. Керівництво надлісництва зацікавлене в забезпеченні максимальної безпеки всіх працівників та підрядників і готове надати будь-яку необхідну інформацію.

Відповідальний за радіаційну безпеку:	
Посада:	Помічник начальника Коростенського надлісництва
Телефон:	0979837673
Email:	morozkorosten@ukr.net

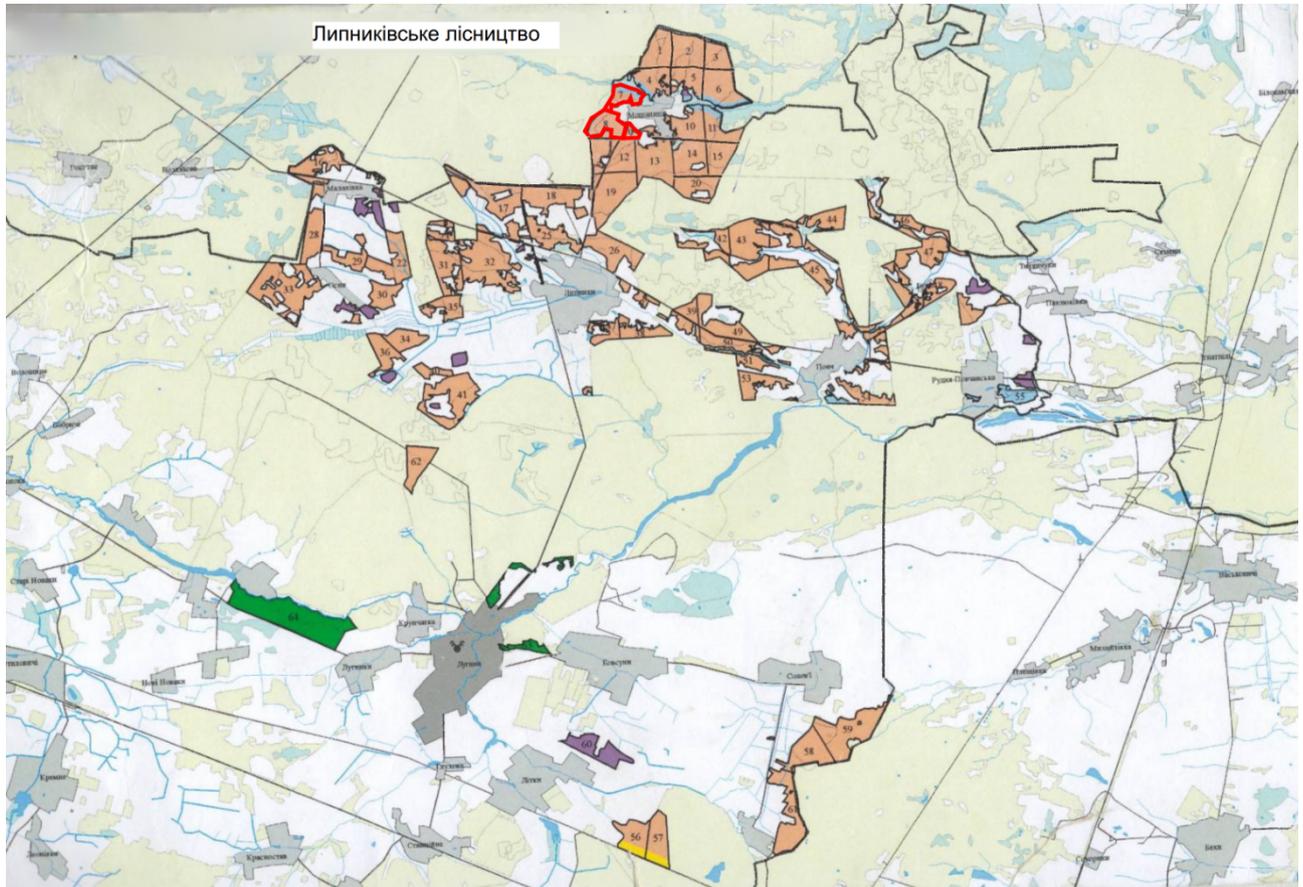
7. Підтвердження ознайомлення

Ця інформаційна пам'ятка створена відповідно до вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України (Принцип 2, Критерій 2.3) та національного законодавства України з метою інформування всіх осіб, які працюють на території Коростенського надлісництва, про наявність радіаційно забруднених ділянок та потенційні ризики для здоров'я. Просимо вас уважно поставитися до наведеної інформації, адже йдеться про ваше здоров'я та безпеку.

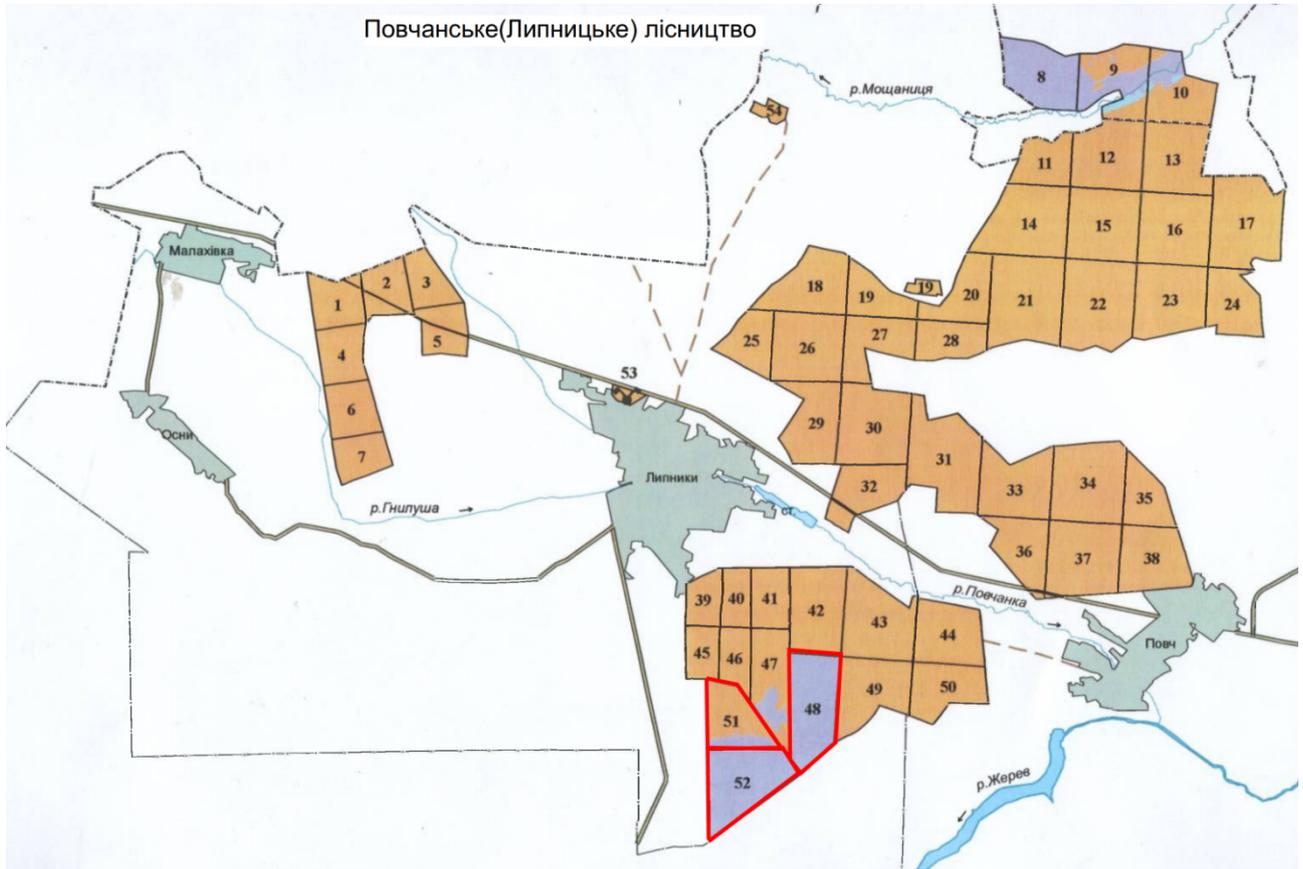
Пам'ятайте – радіація невидима, не має запаху, не відчувається органами чуття, тому неможливо визначити рівень радіаційної небезпеки без спеціальних приладів. Єдиний спосіб захистити себе – це дотримуватися рекомендацій, утримуватися від відвідування забруднених територій та не споживати продукцію лісу, зібрану на цих територіях без дозиметричного контролю. Ваше здоров'я – найцінніший скарб, і жодні гриби чи ягоди не варті ризику опромінення.

Вик. Олександр ДРОБИШ
098 8263387

Повчанське(Липницьке) лісництво

Степанівське лісництво

